

Gregorii XIII Papae Litterae monitoriales ad principes, duces, marchiones &c. et archiepiscopos, episcopos aliosque ecclesiasticos regni Francorum, qui regis partes sequuntur, et ad eas Turonense senatusconsultum.

<https://hdl.handle.net/1874/388970>

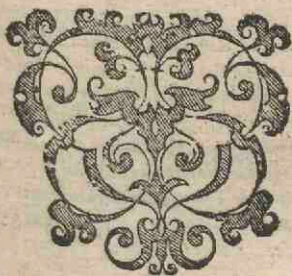
2418. 3
GREGORII XIII.

P A P Æ

LITTERÆ MONITORIALES
ad Principes, Duces, Marchio-
nes, &c.

Et Archiepiscopos, Episcopos aliósq;
Ecclesiasticos Regni Francorum,
qui Regis partes sequuntur.

Et ad eas Turonense Senatuscon-
sultum.

FRANCOFVRTI
Ex officina Typographica Martini
Lechleri,

M D X C I.

Ad Lectorem.

EN tibi, lector, Gregorij Sfondrate Pontificis Romani libe-
ra: quibus fidelium Regis Christianissimi subditorum
animos corruptor sollicitat. Iis, verbosioris responsi vi-
cem, S. C. Principis Regni Francorum Senatus bona fide ex-
pressam subiunximus: in cuius sententiam, & alia Parla-
menta inserunt. Ne falsus sis: nulla hinc vis interuenit, nullus
favor. Rege procul Turonibus occupato, dictæ sententiæ: & di-
ctæ ab hominibus Religioni, quam Cath. Apost. Rom. vocant
addictis: à Religione, quã Reformatam dicimus, alienis: sed
quibus auitum hoc: Non pati Regni Francorum dignitatem
Pontificum audaciã, imminui. Itaque, nihil hinc leges non pro-
nunciatum antea, factitatum ve. Idem in Bonifacium VII.
PP. eiusque nuncios, sub Philippo Rege: idem in Benedictum
XIII. eiusque nuncios, sub Carolo VI. Rege: idem in Iulium
II. sub Ludouico XII. Rege: idem in alios à nostris obseruatum
atque etiam seuerius animaduersum legimus. Sed quod de au-
ro aut argento Romanam minimè transportando, aut transcri-
bendo hinc leges: ne mireris. Roma, hirudo est, que Gallia au-
rum argentumque exsugit. Narrauit in concilio Basiliensi ar-
chiepiscopus Lugdunensis, tempore Martini Pape, in curiam
Romanam venisse de Francia, nouem miliones, id est XC
thonnas auri. Alij alia notarunt. Ego, hoc ne nescires, Le-
ctor, volui. Vale.

LITERÆ

S^{mi} D. N. D. GREGORII

Diuina Prouidentia

Papa XIII

Exhortatoriæ & monitoriæ ad
Principes, Duces, Marchio-
nes, & Comites, aliósq; regni
Franciæ proceres ac Nobiles,
Henrici Borbonii quondam
Nauarræ regis partes sequen-
tes:

Necnon ad Communitates, V-
niuersitates, & populos, atque
cæteras personas seculares sub
eiusdem Henrici dominatu
existentes:

Ne eidem Henrico vltcrius ad-
hæreant, vel quoquo modo
faueant.

GREGORIUS EPI-

scopus *seruus seruorum Dei:*

Vniuersis & singulis Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, aliisque regni Francie Proceribus, ac Nobilibus Henrici Borbonij quondam Nauarra regis partes sequentibus, vel apud eum commorantibus, nec non prouinciarum, ciuitatum, oppidorum & locorum sub eiusdem Henrici dominatu existentium Communitatibus, & vniuersitatibus, ac populis, ciuibusque & incolis quibuscunque salutem, & spiritum sanioris consilij.

POST QUAM diuinæ placitum est bonitati, quæ vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt, humilitatem nostrâ ad *munus Apostolicum* omnium maximum & grauissimum, & ipsis Angelicis humeris formidandû vocare; animo reuoluentes ingētia, quibus populus Christianus affligitur, mala, variasque eiusdem ærumnas, & calamitates, & in primis Regnum Franciæ olim præstantissimum Ecclesiæ columnen, & Ctho-

Catholicæ fidei firmissimum præsidium, ac propugnaculum, exortis in eo iamdiu de Religione ac de Regno diffidiis in partes distractum, intestino & crudeli bello ardere, & miserandum in modum conflictari; scissum est cor nostrum doloris amaritudine, nec potuimus nostram, & afflicti populi vicem vehementer non lugere. Sed in eo firmam habentes fiduciam, qui sperantes in se nunquam deserit, atque cum Ecclesia sua, & cum fidelibus seruis suis usque ad consummationem seculi se futurum esse pollicitus est, nec permisurum ut portæ inferi præualeant aduersus eam; animum ereximus, statimque cogitatus, laboresque nostros ad id conuertimus, ut regno & nationi isti tantopere de Ecclesia Romana benemeritæ, & nunc gravissimè laboranti, quam celerrimè opera, studio, vigilantia, curaque pastorali, & ipsa si necesse sit sanguinis & vitæ nostræ effusione, opportunam ac necessariam opem feramus. Nouit Deus scrutator cordium, nos nec nostris, nec alterius cuiusquã

cupiditatibus, vel affectibus humanis duci, non nostra quærere, sed quæ sunt Iesu Christi, nihilque ante oculos habere, nisi Dei gloriam, animarum salutem, publicam quietem & tranquillitatem, ac Regni istius nobilissimi cõseruationem. Speramus equidem eundem Deum, qui bonarum consuevit esse adiutor mentium, sicut etiam largitor est, pro immensa misericordia sua piis nostris conatibus propitium fore, optatumque incrementum daturum. Sed vestra tamen in hoc pietate, vestra opera & obsequio indigemus, quia vos sine vobis saluos facere non possumus. Alios omnes qui in armis sunt, & vobis aduersantur, in potestate nostra fore non dubitamus; si vos idem facere in vestrum animum induxeritis, omnia erunt facilia, & breui tempore religio, pax, ac istius regni nationisque gloria pristinum in locum restituentur. Oportet sane eos qui generis nobilitate præfulgent, Christiana in primis pietate, ac fidei Catholicæ cultu & obseruãtia præcellere; sine quibus nulla po-

la potest esse vera nobilitas, dicente Domino: Quicumq; honorificauerit me, glorificabo eum; qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. Reges vestri summum regiae dignitatis fastigium affecuti, etsi nihil amplius eis addi posse videbatur; pro suis tamen erga Dei Ecclesiam sanctamq; fidem Catholicam maximis meritis ac beneficiis, pulcherrimo Christianissimi cognomine ab eadem Ecclesia decorati, id ornamentum non minus cupidè quam deuotè susceperunt, ac longè pluris quam Regiam ipsam dignitatem aestimarunt. Quando igitur Reges optimi ac prudentissimi nihil habuerunt antiquius, quam vt ad proprium, ac aliorum exemplum & ædificationem, ipsorum erga sanctam Ecclesiam Catholicam quam maximè eluceret pietas atque deuotio, quanto magis decet vos omnes, & eos præsertim qui nobilitate præstant, tantorum Principum vestigia sequi, & sanctæ matris Ecclesiae dicto audientes esse, ac monitis consiliisque salutaribus obtemperare?

Igitur vt opportuna aliqua ratio à nobis, Deo iuante, iniri possit, id quod dies noctesq; cogitam⁹, qua tot impendentibus malis occurratur, & talem habeatis Regem qui dignus sit vobis præesse & dominari, ac verè pius sit, & re & nomine Christianissimus: vos his nostris literis, quas vt ad omnium notitiam celerius perferantur, nec quisquam earum ignorationem prætereundum possit, volumus in Parisiensi, Aurelianensi, Lugdunensi, Aquensi & Tholosana, vel aliarum ciuitatum Ecclesiis Cathedralibus, more solito dum ibi diuina celebrabuntur officia, publicari, earumque exempla valuis earundem Ecclesiarum affixa relinqui, & post mensem à die publicationis huiusmodi numerandum, ita eos omnes ad quos pertinent afficere & obligare, ac si eis singulis lectæ & intimatæ fuissent; hortamur & per viscera misericordiæ Dei & Domini nostri Iesu Christi omni efficaciori quo possumus modo, ac etiam sub interminatione diuini iudicij rogamus, obsecramus, obtestamur, ac monemus,

nemus, ne diutius Henrico Borbonio quondã Nauarræ Regi adhæreatis, vel quoquomodo faueatis: Ipse. n. à teneris annis pessima hæreticæ matris educatione corruptus, cùm iã esset adultus, & in ea ætate qua bonum à malo, hæreticorum mendacia à Religionis Catholica veritate discernere poterat, Parisiis publicè in Ecclesia vbi Rex & Regni Principes, ac Proceres frequentes aderant, post nonnullas disputationes inter Catholicos Sacræ Theologiæ Doctores & hæreticorum ministros ipso instante atque præsentate factas, fidem Catholicam amplexus & professus est, hæresibus, quibus antea imbutus fuerat, detestatis & abiuratis; & præterea sincerum se, ac verum Catholicæ fidei cultorem deinceps omnitempore futurum pollicitus est: scriptis etiam literis ad sanctæ memo. Gregorium Papam XIII. prædecessorem nostrum, quibus eum supremum Catholicæ Ecclesiæ caput agnoscebat; & suppliciter deprecabatur, vt conuersionis & obedientiæ suæ confessionem

acceptam habere, & præteritorum criminum veniam cōcedere dignaretur (quod & obtinuit) firmiter promittēs se fidem Catholicā perpetuò, integrè ac inuiolatè seruaturum: Et deindè etiam Oratore Romam misso, qui suo nomine obedientiam eidem Gregorio prædecessori præstaret, atq; de penitentia, conuersione, fide & constantia sua in sedis Apostolicæ conspectu sponderet, prout in publico Consistorio, assistentibus eidem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, necnō præsentibus compluribus Prælatibus, & Romanæ curiæ Officialibus, aliisque innumeris personis, per eundem Oratorem præstitit & spondit, ac publico proposito edicto, in suæ ditionis prouinciis, & terris fidem Catholicam restitui, eamque solam ab omnibus suis subditis seruari mandauit, falsamque Religionem seu hæreses in eis prædicari aut teneri prohibuit. Atque ita per aliquod tempus vt Catholicus haberetur, exteriore cultu præ se tulit. Attamen cū postea violato iureiuran-

rādo, & fracto promissionis quo se ob-
strinxerat, vinculo, repentē Catholicæ
Religionis hostem acerrimum, hære-
ticorumque caput ac principem se de-
clarasset, atque in Ciuitates & Oppida
tunc temporis ab eo capta hæreticos
prædicantes introduci iussisset, atque
omni conatu ad ipsas hæreses confir-
mandas & propagandas incubuisset;
iure ac merito fel. rec. Sixtus Papa
Quintus etiā prædecessor noster, eun-
dem Henricum fuisse & esse hæreticū,
in hæreses relapsū, & impœnitētem,
hæreticorum quoque ducem, fauto-
rem, & defensorem manifestum, pub-
licum & notorium adeo, vt nulla pos-
set se tergiuersatione aut excusatione
defendere; ac proinde damnabiliter
incurrisse in censuras & pœnas à sacris
canonibus, aliisque apostolicis consti-
tutionibus & legibus statutas; atq; præ-
tense Nauarræ Regno, vel illius parte
ac Bearnī, & quocunque alio princi-
patu, Dominiis, Locis, feudis ac bonis
& successioneibus, necnō dignitatibus,
honoribus, muneribus & officiis, etiā

Regiis ac iurisdictionibus, & iuribus, quæ de facto obtinebat, aut ad quæ ius quomodolibet habebat seu prætendebat, ipso iure priuatum ac indignum, inhabilem & incapacem ad illa, & alia in posterum huiusmodi obtinenda seu retinenda, & ad succedendum in quibuscunque Principatibus, Dominiis & Regnis, ac specialiter in Regno Franciæ fuisse & esse, per suam sententiam, de eorundem S. R. E. Cardinalium consilio pronuntiauit & declarauit: prout in literis eiusdem Sixti prædecessoris, Anno incarnationis Domini cæ M. D. LXXV, quinto Idus Septembris Pontificatus sui anno primo desuper editis plenius cõtinetur. Quãobrem cum his & aliis in dies contra fidem Catholicam supercrescentibus eius culpis, idem Henricus ad successionem dicti regni Franciæ prorsus inhabilis, & incapax existat, ac propterea nos & Catholica Ecclesia de eo confidere amplius non possimus, nullam videmus causam cur vos, & præsertim ij nobiles, qui forte sub falsa conuersionis

nis

nis illius spe decepti, cum secuti sunt,
 vilo modo ei posthac confidere possi-
 tis, vel debeatis. Quis enim potest ei
 confidere, qui fidem quam promiserat
 abnegauit? Quæ enim participatio iu-
 stitiæ cum iniquitate? aut quæ societas
 luci ad tenebras? Quæ autem conuen-
 tio Christi ad Belial? aut quæ pars fide-
 li cum infideli? Nolite itaq; vnus ho-
 minis causa, à vera pietate & nobilita-
 te tantopere degenerantis, vos, vestra-
 que omnia in extremum discrimen
 adducere. Satis illi operæ, & obsequii
 præstitistis, satis superque laborum &
 periculorum, vt ei morem gereretis,
 subiistis. Nunc vos sancta mater Eccle-
 sia fidésq; Catholica, nunc patriæ cha-
 ritas, nunc bonorum omnium cōsen-
 sus vos retrahit, & in summo periculo
 validum pietatis ac virtutis vestre con-
 silium exposcit. Et si qui, ut diximus,
 illum ducē eo animo secuti sunt, quòd
 sperarint posse eum à prauis opinionibus
 abduci, & ad Catholicæ fidei veri-
 tatem redire, cùm hæc ipsa spes pror-
 sus euauerit, & huic excusationi nul-

lus amplius relictus sit locus; tempus
 est mutato in melius consilio, pernicio-
 sas societates & coniunctiones di-
 rimendi, sibi que & aliis in posterum
 recte consulendi. Etenim qui primo
 quoque tempore id non fecerint, nec
 apud Deum, nec apud homines excu-
 sare se poterunt, & non parua honoris
 & fame iactura nunc & in futurum per
 omnem æuam subeunda erit. Non la-
 tet vos Franciæ Regnum superioribus
 seculis tamdiu floruisse, ac firma pace
 & quiete potitum esse, quamdiu piis
 Regibus paruit. Nunc ut bona hæc re-
 parentur, bono & pio Rege opus est:
 quia ubi Deus rectè colitur, aduersitas
 non habebit effectum. *Paterneus erga vos*
animus noster, vel ex eo maximè pate-
 bit, quòd cum in contumaces aliquid
 seuerius secundum sacrarum legum nor-
 mam statuendum videretur, *Spiritu ta-*
men lenitatis & mansuetudinis, ex quadam
amoris & charitatis abundantia, uti ma-
 luimus, sperantes vos vicissim exspecta-
 tioni, ac desiderio nostro cumulatè re-
 sponsuros, ac re ipsa declaraturos non
 minus

minus pietate, ac sedis Apostolicæ reuerentia, quàm generis claritate similes vos esse velle maioribus vestris, quæ Christianis quondam virtutibus conspicui, ac verè nobiles, hæc sui nominis memoriam tanquam opulentam præclaramq; hæreditatem vobis reliquerunt, & si nunc viuerēt, id ipsum, quod à vobis petimus, summis precibus à vobis contenderent & impetrare conarentur. Proinde si hac in re ita vos gesseritis, sicut pios & obedientes Ecclesiæ filios decet, persuasum ac certū vobis esse volumus, nos omni tempore personæ, dignitatis, status commodorūque, ac desideriorū vestrorum, quantum cum Domino licebit, eximiam esse rationē habituros, nullūque vel amantissimi patris, vel vigilantis Pastoris erga vos, totūq; Regnum inclytāq; nationem vestram officiū prætermitturos. Verum si aliter ac cupimus & suademus de vobis euenire contingat, paternaque vox & hortatio hæc nostra prompto animo nō admittatur, considerate quæsumus nobis et-

iam inuitis, ex officij & conscientiæ
 nostræ debito, ne patientia & lenitas
 vertatur in culpam, extremam impo-
 situm iri necessitatem: *ingrauescenti
 huic morbo acriora adhibendi remedia, &
 loco paternæ benignitatis, qua hæcenus
 sedes Apostolica vsa est, seueri iudicis perso-
 nam induendi.* Sed absit vt hoc de vo-
 bis suspicemur, abhorret animus & præ
 dolore commouentur viscera nostra.
 Expectare igitur & sperare malum
 recti sanique cõsiliij effectum optatum
 & salutarem, Deum omnipotentem
 orantes, ut ad id corda vestra sancti sui
 spiritus gratia illuminet & accendat.
 Cæterum vt quantę nobis curę sit Re-
 gni istius salus & conseruatio modis om-
 nibus ostendamus, mittere prope-
 diem istuc *decreuimus militares copias
 Heluetica nationis vnà cum equitatu non
 modico,* quibus præficere in animo ha-
 bemus vnum ex consanguineis nostris
 intimis & charis, cui plenè confidere,
 ac sensus vestros sine vlla dubitatione
 aperire possitis, quique adiutor & pro-
 tector sit omnibus Dei & sanctæ reli-
 gionis

gionis causam defendentibus, & bonum publicum procurantibus. Nunc verò mittimus dilectum filium magistrum Marsilium Landrianum vtriusque signaturæ nostræ referendarium, virum claritate generis, ac fide industriaque singulari præditum, vt istic nostri & Apostolicæ sedis nuntii munere fungatur, vobisque consilio & opera vbicunque oportuerit præsto sit, cui mandata nostra publicè vel priuatim referenti fidem plenam habebitis. Quia verò difficile foret præsentem litteras singulis vestrum præsentari, & ad singula loca deferri ad quæ oportet, volumus vt earum transumptis etiam impressis, manu publici notarii, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ obsignatis, eadem prorsus fides vbique gentium & locorum in iudicio & extra illud adhibeatur, quæ eisdem originalibus adhiberetur, si essent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ hortationis, rogationis, obsecrationis, obtestationis, monitionis

ac voluntatis infringere, vel ei ausu temerario cōtraire. Si quis autē hoc attentare pręsumperit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursum. Dat. Romę apud S. Petrum anno incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo nonagesimo, Kal. Martii, Pōtificatus nostri anno primo.

L. DAT.

M. Vestrius Barbianus

A de Alexijs

LITE

LITERAE MONITORIALES

S^{mi} D N. D. GREGORII

Diuina Prouidentia

Papa XIII.

Etiam sub censuris & pœnis, ad Archiepis-
copos, Episcopos, Abbates, Pri-
ores, cæterosque Ecclesiarum secu-
larium & regularium Prælatos, Ca-
pitula, Collegia & conuentus ac per-
sonas Ecclesiasticas quascunque per
Regnum Franciæ constitutas.

Vt ab Henrico Borbonio quondã Na-
uarre Rege ac ab eius sequacibus,
fautoribus & defensoribus, illiq; ad-
herentibus Principibus & Proceri-
bus, ac aliis qui apud eum sunt, o-
mnino recedant, atque illum & il-
los prorsus deserant & de-
relinquant.

GREGORIVS EPISCOPVS

seruus seruorum Dei:

Vniuersis & singulis venerabilibus fratribus Archiepiscopis & Episcopis, ac dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, ceterisque Ecclesiarum secularium & regularium Pralatis, Capitulis, Collegiis & Conuentibus, ac personis Ecclesiasticis, quibuscunque per regnum Francie constitutis, salutem & Apostolicam benedictionem.

BEATISSIMI Apostolorum principis Petri Cathedra, super quam Dominus, ac Redemptor noster Iesus Christus suam edificauit Ecclesiam, eodem Petro, ac illius successoribus totius gregis sui Pastoribus constitutis, dispositione diuina, licet tanto loco & munere indigni, praesidentes, pro iniuncta nobis Ecclesiarum omnium solitudine, cunctis gentibus, ac populis, quam debemus *pastoralem vigilantiam, & curam*, ipso iuuante Domino praestare cupimus & conamur. Proinde cum inter grauissima quibus vndique pre-
mimur

mimur Christianæ Reipub. mala, nihil
equè animum nostrum perculserit, an-
xiùmque & sollicitum reddiderit, ac
regni istius Franciæ præstantissimi Ec-
clesiæ membri, nobisque & sanctæ sedi
Apostolicæ ob multa & præclara eius
merita charissimi & coniunctissimi, tã
diuturna omnium rerum perturbatio,
ingensq; & inueterata calamitas, quæ
non solum vrbes, oppida, agros, terre-
næque omnia, sed ipsa etiam spiritualia
& cœlestia bona, nempe verum Dei
cultum, animarúmque salutem aggressa
est, immensamque stragem, instigan-
te generis humani hoste edere parat,
nisi maturè & fortiter ab omnibus re-
gni ordinibus concordî animo, & ab iis
præsertim qui Dominici gregis curæ
& custodiæ præsumt, resistatur. Quare
sicut nos afflictioni vestræ ac totius re-
gni, paterna miseratione compatimur,
nullúmque erga vos veræ pietatis offi-
cium prætermisuri sumus, ita vos pro-
bationis vestræ tempus debetis agno-
scere, & contra impetus oppugnantium,
munitionibus cœlestibus freti, incom-

mutabilis animi constantiam præparare, memores, quo maior ingruit aduersitas, & tribulatio, eò feruentius insistendū esse orationibus, ieiuniis, prædicationibus, hortationib. admonitionibus, aliisq; piis, & Deo gratis operibus, quib. scilicet, & propitius reddatur Deus, & ij permoti, qui veritati Catholicæ, & publicæ paci obfistunt, tandem aliquando quiescant, & ab instituti prauitate, diuina opitulante gratia, deducantur, impiásq; vias suas derelinquant. Quam autem vim habeant ad placandam Dei iram, pura & immaculata sacerdotum vita, assidueque ac deuote ad Deum fusæ preces, multis in locis sacra testantur eloquia. Hæc sanè prima sunt & validiora fidelium Dei feruorū arma, quibus tamen postea cū opus sit, iungēda sunt alia auctoritatis, & diuinitus tradite potestatis. Sed dolendum est, & quidē grauius dolendum, nonnullos vestri ordinis adeo ipsorum officij oblitos, vt eisdem Ecclesiæ Catholicæ aduersariis, pacisq; turbatoribus, ne verbis quidem resistere ausi sint tanquam canes muti, non valentes
 latra-

latrare: quinimo, vt fama est, turpiter & magno cum bonorum omnium dolore, & Ecclesiastici ordinis dedecore, eis se comites, & adiutores præbuerint, quasi de Henrico Borbonio quondam Nauarræ rege, quæ cunctis notissima sunt & manifesta, ipsi ignorare possent vel deberent. Qui quidem Henricus à primis annis matris opera hæresibus infectus, in eis diu perseuerauit, & cum iam adulta esset ætate, malumq; à bono, hæreticorum à fidei Catholicæ veritate fecerneret, Parisiis publicè in Ecclesia vbi rex ac regni Principes, & Proceres frequētes aderant, post nonnullas disputationes inter Catholicos S. Theologiæ Doctores, & hereticos ministros, ipso instante atq; præsentē habitas, fidem Catholicam amplexus atque professus fuit, hæresibus, quibus antea imbutus fuerat detestatis & abiuratis, ac verum se & sincerum Catholicæ fidei cultorē deinceps omni tempore futurū pollicitus est, & postmodum literas ad sanctæ memoriæ Gregorium Papam XIII prædecessorem

nostrū scripsit, quibus eum supremum
 Ecclesiæ Catholicæ caput agnoscens
 supplex deprecabatur, vt conuersionis
 & obedientiæ suæ confessionem acce-
 ptam habere, præteritorumque crimi-
 num veniam ei cōcedere dignaretur,
 quod & obtinuit, firmiter etiam pro-
 mittens se fidem Catholicam perpetuò,
 integrè, & inuiolatè seruaturum:
 & deinde oratore Romam missō, qui
 suo nomine obedientiam eidem Gre-
 gorio prædecessori præstaret, atque de
 pœnitentia, conuersione, fide, & con-
 stantia sua in sedis Apostolicæ conspe-
 ctu sponderet, prout in publico consi-
 storio, assistentibus eidem S. Romanæ
 Ecclesiæ Cardinalibus, nec nō presen-
 tibus plurimis Prælati, & Romanæ cu-
 riæ officialibus, aliisque innumeris per-
 sonis, per eundem oratorem præstitit
 atque spondit. Quinetiam publico
 proposito edicto in suæ ditionis pro-
 uinciis ac terris fidem Catholicam re-
 stitui, eamque solam ab omnibus suis
 subditis seruari mandauit, falsamq; re-
 ligionem seu hæreses in eis prædicari
 vel

vel teneri prohibuit, atque ita per aliquod tempus, vt Catholicus haberetur, exteriore cultu præ se tulit. Et nihilominus cum idem postea violato iureiurando & fracto promissionis quo se obstrinxerat vinculo, repente Catholicæ religionis hostem acerrimum, hæreticorumque caput, ac principem se declarasset, atque in ciuitates & oppida recens ab eo capta hæreticos prædicantes introduci iussisset, atque omni conatu ad ipsas hæreses confirmandas & propagandas incubuisset, atque ita se vt fidei desertorẽ, promissionis fractorem, & iurisiurandi violatorem regno Franciæ indignum & incapacem reddidisset, iure ac meritò, felicitatis recordationis Sixtus Papa quintus etiam prædecessor noster eundẽ Henricum quondam Nauarræ regem vt hæreticum in hæreses relapsum & impœnitentem adeo manifestum, publicum & notorium, vt nulla posset tergiversatione & excusatione defendere, damnabiliter incurrisse in censuras, & pœnas à sacris canonibus, aliis-

que apostolicis constitutionibus, & legibus statutas, atque prætenso Nauarræ Regno vel illius parte ac Bearn, & quocunque alio Principatu, Dominiis, locis, feudis, ac bonis & successionebus, necnon dignitatibus, honoribus, muneribus, & officiis, etiam Regiis ac iurisdictionibus & iuribus, quæ de facto obtinebat, aut ad quæ ius quomodo libet habebat seu prætendebat, ipso iure priuatum, ac indignum, inhabilem, & incapacem ad illa, & alia in posterum obtinenda seu retinenda, & ad succedendum in quibuscunque Principatibus, Dominiis & Regnis, ac specialiter in Regno Franciæ per suam sententiam, de eorundem S. R. Ecclesiæ Cardinalium consilio pronuntiauit & declarauit, prout in literis eiusdem Sixti prædecessoris anno incarnationis Dominiç, Millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, quinto Idus septēbris, Pontificatus sui anno primo, desuper editis plenius cōtinetur. Nemo igitur vestrum qui tam grauius deliquit, eorū quæ superius dicta sunt, ignoratio-
ne, vel

ne, vel cuiusuis alterius causę aut rationis vel excusationis obtentu tueri se aut defendere potest. Quis enim nesciat quę Deo, & Sanctę Ecclesię Catholice proprię debentur & spondentur, ea vel sanguini vel amicitię, vel gratię, vel precibus quorumuis hominũ, aut cuiuscunque alteri respectui, & affectui, humano dari non posse? Etenim si hæc confundantur, vbi vestra erit religio, fides, pietas, commissarum ouium cura, & debita sedi Apostolicę obedientia? Meminisse vos oportet eorum quę Dominus per Ezechielem comminatus est malis pastorib. *Æternus enim Pastor & Iudex, quę vobis commisit, irrequisita non relinquet, cui tanto distriētius rationem reddituri estis, quāto digniora & potiora sunt quę accepistis. Cui enim plus creditum, ab eo plus exigendum. Et si neglectus error ouium culpa pastorum est, quid ergo fiet illis Pastoribus, qui errantes ipsi & delinquentes alios secum in eisdem errores, & delicta pertraxerunt, vel erroris causam dederunt? Caterũ si pau-*

lo altius præsentium ærumnarum radicem quærere velimus, vtique inueniemus, non multo ante tempore, Fræciæ Reges dum variis bellis impliciti *dominandi causa fœdera cum Infidelibus, & amicitiam cum hereticis contraxerunt,* eorumque auxilia acciuerunt, hac potissimum de causa, quamquam aliæ nõ defuerint, Dei iram in se posterosque suos, & subiectos populos prouocasse. Inde inuectæ in Regnum hæreses; inde diffidia; inde ciuiles discordiæ; inde atrox, & intestinum hoc bellum excitatum, & ad hæc vsque tempora productum. A capite igitur omne malum cuius nec finis apparet, nec sperandus, aut expectandus est, nisi cū Dominus bonum & piū vobis dederit Regem, nomine & actione verè Christianissimum. Quamobrem vnusquisque vestrū cogitet, qua ratione pro virili sua Sæctæ Religionis Catholice defensionī, Ecclesiarum conseruationi, ac totius Regni paci & quieti prodesse possit, ad idque animum & vires, & facultates omnes suas intēdat, minime dubitans

bitās, quin misericors & miserator Dominus, præsentibus miseriis & aduersitatibus finē cito sit impositurus, iuxta illud: Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Nos certè quæcunque poterimus, *non solum spiritualia & temporalia, sed etiam militaria auxilia periclitanti* Religioni Catholicæ ac Regno subministrare non omittemus, atque vtinam possēmus ad vos iter facere, & præsentis fraternæ Charitatis opus incessanter exhibere, nullis laboribus, nullis periculis, nec etiam sanguinis & vitæ nostræ parcentes: Sed cum id, nec per ætatem, nec per valetudinem, nec etiam per eas, quas hîc sustinemus molestias & difficultates, agere nobis liceat, saltem dabimus omnem operam, ne quid à vobis tali vestro tempore iuste desideretur, quod à nobis, & ab hac sancta sede proficisci possit. At verò præcepti illius Domini memores, quo iubemur in persona Beati Petri fratres nostros confirmare, illos quidem qui in officio, & vocatione sua firmiter permanserunt, &

quibus potuerunt modis, Dei & sanctæ
 Religionis Catholicæ causâ iuuerunt,
 populosq; sibi creditos in fide & officio
 retinuerunt, hoc nomine laudamus,
 diligimus, charosque habemus, ac om-
 ni honore & præmio dignos iudica-
 mus. Hortamurq; etiam vt vsque ad fi-
 nem constanter in eo perseuerent, nec
 laboribus, vel periculis aut minis etiã
 mortis deterreantur, cum *sciant bonum*
pastorem animam ponere debere pro ouibus
 suis, sed indies magis merita apud Deũ
 sua augere studeant, atque ita optatam
 illam vocem audire mereantur: Euge-
 serue bone & fidelis, quia super pauca
 fuisti fidelis, super multa te constituã,
 intra in gaudium Domini tui. Alios
 verò, quod dolèter referimus, qui à via
 recta declinarunt, ne ipsi officio nostro
 desimus, & ne cum malè agētibus pro-
 pter silentium condemnemur, corrigi
 & emendari cupientes vniuersos & sin-
 gulos Archiepiscopos, Episcopos, Ab-
 bates & Prælatos, nec non Capitula,
 Collegia, & Cõuentus, atq; alias quas-
 cumq; Ecclesiasticas personas, cuius-
 uis

uis ordinis, status, gradus, prærogatiue,
præeminentiæ & dignitatis existât, me-
moratum Henricum quondã Nauar-
ræ Regē sequentes, vel comitantes, aut
quoquomodo ei, vel Principibus, aut
Proceribus illi fauentibus vel adhærē-
tibus fauentes vel adhærentes, auctori-
tate Apostolica tenore præsentium in
Domino requirimus & monemus, i-
psisq; in virtute sanctæ obedientiæ di-
strictè *præcipiendo mandamus*, quatenus
sub suspensionis à Diuinis, à regimine Ec-
clesiarū, ac ab illarum ingressu, & fru-
ctuum perceptione earūdem Ecclesiarū,
& beneficiorum suorum quorūcum-
que quoad Episcopos & superiores:
quo verò ad alios inferiores, sub excō-
municationis maioris, itemque amif-
sionis omnium fructuum similiter Ec-
clesiarum, Monasteriorum, & benefi-
ciorum Ecclesiasticorum quorumcū-
que secularium, vel regularium cuius-
uis ordinis, & cōgregationis quæ quo-
modolibet obtinent in titulum, vel
commendam, ac quoad Capitula, Col-
legia & conuentus interdicti, etiã Ec-

clestiaci, aliisque Ecclesiasticis censuris, & arbitrio nostro infligendis, & irrogandis pœnis, illico omni & quacunque postposita mora, exceptione, aut excufatione; ac faltem intra terminum quindecim dierum immediatè fequentium post diem publicationis præfentium literarum modo & forma infra fcriptis faciendæ, quorum quinque pro prima, quinque pro fecunda, & reliquos quinque dies pro tertia Canonica monitione, ac tertio & ultimo peremptorio termino ipsis præfigimus, & affigimus, ab eodem Henrico, ac ab eius fequacibus, fautoribus & defenforibus, illiq; adhærentibus Principibus & Proceribus atque aliis, qui apud eum funt, omnino recedant, illumque & illos prorsus deferant & derelinquant, neq; vllam cum eis societatem, fœdus, ligam, aut confuetudinem habeant, ineant, foueant, aut retineant, vel opem, præfidium, auxilium, confilium vel fauorem eis directè vel indirectè, per fe vel alium, feu alios quouis præfito colore vel prætextu, aut aliàs quomodo-

modolibet præstent aut impendant.
Quod si qui eorū re ipsa, ac omni do-
lo, & fraude cessante non fecerint, nec
fideliter adimpleuerint, eos in censu-
ras & pœnas prædictas incidisse, & insu-
per, si quod absit intra alios quindecim
dies proximè sequentes nō paruerint,
sed animo permanferint obdurato, di-
ctarum Ecclesiarum etiam Cathedra-
lium, etiam Metropolitanarū, & Mo-
nasteriorum quibus præfunt, ac qua-
rumuis dignitatum, Canonicatuū, &
præbendarum, Prioratum & Præposi-
turarum, Rectoriarū & beneficiorum
Ecclesiasticorum quorumcunque cū
cura, & sine cura, quocunque titulo,
honore, & nomine censeantur, aut ap-
pellentur, *privationis pœnam ipso facto in-*
currisse, tenore præsentiuū, de potestatis
Apostolicæ plenitudine decernimus
& declaramus. Cæterum à suspensio-
nis, excommunicationis maioris, in-
terdicti Ecclesiastici & aliis censuris &
pœnis prædictis quicumque in eas in-
curterint, nullo modo absolui, aut li-
berati possint, neque etiam in foro cō-

scientiæ à quoquam seculari, vel cuiusuis ordinis regulari presbitero vel prælato quavis dignitate & auctoritate fungente, nisi à nobis vel Roma. Pontifice pro tempore existente, & præterquã in mortis articulo, & tunc nõ nisi præstita cautione de parèdo mandatis Ecclesię, & congruè satisfaciendo, etiã prætextu quarumvis facultatum & indultorum etiã occasione Iubilei plenarij, vel Cruciatę sanctę, seu confessionalium, quibuscunque personis Ecclesiasticis secularibus, & quorumvis ordinum, etiã mendicantium & militiarũ regularibus, etiã Episcopali vel alia maiori dignitate præditis, ipsisq; ordinibus ac eorum Monasteriis, conuentibus, domibus, Hospitalibus & locis piis, ac cæteris personis supradictis per nos, & dictã sedem & cuiusvis consilii, etiã generalis, decreta verbo, literis aut quacunque scriptura in genere vel in specie concessorum, & innouatorum etiã si in eis casus in literis die Cœnz Domini legi solitis expressi comprehendantur, nisi de præsentibus nostris
literis

literis specifica & expressa, non autem per clausulam, quorum tenores & alias quascunque clausulas generales idem importantes mentio fiat. Vt autē præsentes nostræ literæ ad ipsorum Archiepiscoporum, Episcoporum, Abbatum & Prælatorum, necnon Capitulorum, Collegiorum & conuentuum, atque aliarum supradictarum personarum notitiam facilius peruenire possint, easdem nostras literas tam in alma vrbe nostra in Lateranen. & Principis Apostolorum, Basilicarum & Cancellariæ Apostolicæ valuis, ac in acie Campifloræ per aliquem ex Cursoribus nostris, quam etiam in partibus Regni Franciæ, in valuis sex infra scriptarum, videlicet, Lugdunen. Rothomagen. Parisien. Aurelianen. Tholosan. & Aquen. vel saltem quatuor ex eis, vel aliarum in eodem Regno Franciæ consistentium Cathedralium, vel Metropolitanarum Ecclesiarum more solito legi, & publicari & inibi affigi, & per aliquod temporis spatium affixas dimitti, eisque post modum inde detractis, earum ex-

empla in eisdem locis pariter affixa relinqui mandamus. Decernentes vt earundem literarum publicatio sic facta supradictos omnes, & eorum quemlibet perinde, arctet, obliget & afficiat, ac si litteræ ipsæ eis, vel eorum singulis lectæ, & personaliter intimatæ atque insinuatæ fuissent, cùm non sit verisimile, ea quæ tã patentè & publicè facta fuerint, ipsos posse quoquomodolibet ignorare. Quia verò difficile esset præsentès literas ad singula loca, ad quæ oporteret deferri, volumus, vt earũ trãsumptis, etiam impressis manu Notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ ob signatis, eadem prorsus fides habeatur in iudicio, & extra illud vbique gentiũ, & locorum, quæ haberetur eisdem præsentibus, si essent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostra requisitionis, monitionis, præfixionis, assignationis, declarationis, mandatorum, decretorum, & voluntatis infringere, ve ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit

sumpserit, indignationē omnipotentis Dei,
ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum
eius se nouerit incursum. Datū
Romę, apud S. Petrum, Anno Incarna-
tionis Dominicę, Millesimo quingen-
tesimo nonagesimo, Kal. Martii, Pon-
tificatus nostri Anno primo.

L. Dat.

M. Vestrius Barbianus

A de Alexijs

ANno à Natiuitate D. millesimo
quingentesimo nonagesimo pri-
mo, indictione quarta, die verò 25. mē-
sis Maij, Pōtificatus sanctissimi in Chri-
sto Patris, & D. N. D. Gregorij diuina
prouidētia Papæ X I I I I. Anno primo.
Retroscriptæ literæ monitoriales eiuf-
dem S. D. N. PP. ad Pręlatos, & alias
personas Ecclesiasticas Regni Francię,
lectę, publicatę, & intimatę fuerunt in
vrbe Roma, in valuis Basilicarum La-
teranen. & Principis Apostolorum, nec
non Cancellarię Apost. & in acie Cam-
piflorę

piflore, & inibi affixæ, ac sic affixæ per
 aliquod temporis spatiũ dimiffæ simili-
 ter fuerunt, eisque postmodum inde
 refixis, & detractis, illarũ copiæ seu ex-
 empla cum his originalibus aufcultata,
 & concordata in eisdem locis affixa
 relicta sunt iuxta earundem, & litera-
 rum formã & tenorem, per nos Oçta-
 uium Taghetũ, & Nicolaum Drouyn
 prælibati S. D. N. Papæ Cursores.

Pompeus Guerra Mag. Curs.

FINIS.

